

# POTEMKINOV MEGALOPOLIS

## Zmjad

Strahote, ki jih troši črni mož. Impulzi. Koliko! Lista življenje in tehniko in ostrmi, videč sličice, ki se po komentarju urednika norčujejo iz risanja z različnimi perspektivami; kar mraz ga, kakšno brezčutje: tri sličice so na mah odprle vedno zapečateni dver — vrata med dvema etažama, duri v medprostor, podrla se je stena brez oken in tam zadaj je bila zrcalna soba. Črni mož je stopil skozi steklo in je stopil v ogledalo. Tam svetloba ni od nikoder. Tam svetloba je sama od sebe. Tam ni senc. Tam ni same sence. Ni reže med stropom in steno, ki bi lila svetlobo, ni pasteurjeve prašne črte z bacili. Ni pršee andersenove vžigalice, ni lune, ni neba, na nebu, ki ga ni, ni več zvezd ambroške, ni plavža z rdečim žeknom, ni špilje z azurnim sifonom v širni jadrani, ni cankarjevega trhlejša štora, ni avtoklava z devterijem ali tricijem in zadaj umetnega rubina z udarci zgoščene svetlobe. Ni komode žarnice z električnim stikalom, da bi prišel fantek, prižgal, legel, ugasnil, zaspal. To je sredi svetlobe. To je v soncu, notri v sami svetlobi: kjer stoji črni mož v zrcalni sobi med prvim in drugim nadstropjem. Na koncu sveta kot na koncu resljeve ceste sedi pri oknu črni mož in nekaj čaka. Bilo je samotno in bilo me je strah. Pride mladenič in stoji z rokami v bok in naprej nagnjen in mu siče, kot da krikne: ti si lastne matere jebač. Zapira okno in se brani: nisem. Lažeš, zavpije mladenič lišajevе kože, mastnih in porezanih las kot streha, sovražne vezi med usti in očmi, in ga potegne na cesto. Črni mož se umika zadenjski čez ozek most, on za njim in strelja kot pes z revolverjem: hitro, odločno, z visoko mržnjo. Črni mož čaka, iveri letijo in most brsti. Počaka, ko pride, mu iztrga orožje. A že ima drugo pištolo in kugle tulijo. Odzvame še drugo pištolo, že ima tretjo v roki in strelja resnično in tedaj se črni mož odloči in užge, ko stoji sredi ceste na koncu mostu. Takoj ga zadane, a mladenič ne pade, kar naprej hoče ubiti črnega moža. Potem strelja kot nor, ippolitova bela srajca sezonskega delavca iz bosne in hercegovine se napolni s črnimi luknjami, a mržnja ne da ippolitu iz šiptarije, južne srbije, bolgarije, duge rese, šida, valjeva, kraljeva, kumanova, od svih palanki do klagenfurta in beča, da bi se zvrnil, še vedno cilja in meri, črni mož pa strelja, strelja, naravnost glavo cilja. Ippolit jugoslovan telebne z obrazom naprej in črni mož prvič zatrpi. Kdo le bo verjel lastne matere jebaču, da se je samo branil. Kdo sme celo v obrambi ubiti! Rajši je šel in se zapisal belogardistom. A slovenski fantje mu niso verjeli, čeprav je mislil v za-

četku pošteno. Kakšne usrane reve, kakšni medsebojni odnosi, kakšna nizkotnost je držala pokonci to belogardistično posadko! Nižji nemški oficir, pederast, je v žepu črnega moža otipal revolver in črni mož si je zaželel, naj se mu to prizdi normalno. Oficir se je smehljaj in jih je globoko preziral. Preziral je belogardistično posadko, preziral je takisto črnega moža. Vzel je kratek mitraljez in hodil od glave do glave in streljal vanje. To si je izmislil sebi v zabavo in slovenskemu narodu v posmeh: mitraljez je samo prasketal kot otroška pištolca, zakaj nemec je svoj prirezani mitraljez nabasal s papirnatimi kapslji. Kako se je krohotal, beli pa so mu lizali rit in se bali in se strašno smejali njegovi duhoviti šali. Črni mož je rajši šel. Bilo je na morju. Bilo je ob odprtem kanalu za reko dreka in scaline megalopolisa. Gola filmska diva sedi tam sredi toka na kupu rjave pločevine in kreči noge na šir, da se ji valovi dreka zaganjajo in stekajo v črno in kosmato maternico. Luči so migljale čez viadukte in bilo je temačno in bil je strah. Vstane in beži k bregu, za njo se cedijo rožni griči megalopolisa, in ko uzre črnega moža, obstoji, si z rokami zakrije kosmati otep. Črni mož gleda naravnost dlani, ki se tiščijo med noge, in hoče in hoče končno priti do bistva, dokončno ugotoviti, si priti za vedno na jasno: kaj je vagina s črnim klobukom takega, kaj je v njej, pod to birminghamsko kučmo, astrahansko ti-tovko, takega, da bi črni mož kar gledal gledal in čakal. Kaj čakaš? Da pride na beli dan tista skrivnost, ki greje sladko in zasoplo, globoko in celovito. In tedaj ženska spregleda nakano črnega moža. Velik strah jo popade. Brez glave se obrne in zdrvi v drek. Črni mož se vrže na tla in hlipa: na bregu človek vedno ostane sam. In hlipa: toliko širnosti sem videl in ploščim se: nikoli več ne bom mogel urejati sveta tako brž: preširoko je vse. In je rajši vstal in zataval v hodnike megalopolisa. Pristopi paglavec in ga opazuje. Deček je belolas in ves hira za pomanjkanjem klorofila. Žužek živi leto in dan pod kamnom, a ihta in zloba živita z njim, ker ne potrebujeta sonca in zraka. Kot angeljc. Gleda ga, le naposled pristopi in reče: si našel rorček? Kakšen rorček, reče črni mož. Rorček za slonu v rit pihati, reče angeljc. Črni mož gleda, angeljc je bled in resen ko smrt. Bilo je resno mišljeno. Ne, reče, nisem našel. Kaj pa, reče angeljc naprej, ali greš z menoj? Kam, reče črni mož. Srat na gnoj. Vse sami hodniki, vse same telekomunikacijske naprave in kabli in stopnišča.

## Na rampi

Zemlja ima kožuh in v tem živijo, ko se rodijo, da rastejo, bijejo in hasnejo, bolhe. Ne pa tudi samo bolhe. Tukaj je v prvih vrstah še tudi veter, ki se rodi na zemlji, da dviga jedki prah s svojo temačno nakano slepiti, nosi plahte vreč trbovske cementarne trade mark, tajger siment, mejd in jugoslavija, stekleno volno, da se zadira v bronhije huje kot ostri drobni gramoz v kolesarjeve dlani, da obtiči v nežni koži in jo odere malo, do limfe, do krvi, do mesa, do bele kosti, ko biciklist poleti pred nevihto od šterna beži, do kosti, ko se strele boji, beži in leti nagnjeno in poševno v ostrih ovinkih, kjer mu zdrči. Kajti na gramozu in šodru prevečno drči. Umobolni otrok s krvavimi koleno, tukaj je še veter, ki nosi embalažo uvoženega portland cementa med poslopji magacina z gradbenim materialom, težki tovornjakarji se zavozljevajo in razvozljevajo po ozkih in ob



suši prašnih (ob mokrih hudih urah, potokih s hriba, ob vsem drugem, kakor suši, blatnih) ulicah. Zdaj stoje ob rampah in tovorijo tovore, da jih raztvovarjajo in natovarjajo pod sive cerade, šotorov, katerih zadnje poklopce veter mečlje v vis in vkraj, da pokajo kot konjski biči, jeklene šnale na jermenih tolčejo ob železne cevi nosilne konstrukcije cerad, da cvengeče in plenkra. Leseni del krtače omela ob karoserijo frižiderja linde, štedilnika greif, pralnika za perilo candy, pralnika za posodo bauknecht, lepenkasto škatlo pod klopjo, v nji mikser progress, noge mize, noge stolov, noge stojala za televizor ei niš europa, noge klopi, noge otroške postelje, noge kopalne kadi, noge omare za perilo, noge gospodične monike, spolna noga (poklicnega tovarnjaka ob rampi) med nogami gospodične monike, ko pozneje v plesni dvorani argentinskega hotela zaplešeta zmjad. Rdeči salonarji z blazno visoko in kot klinc tenko peto na nogah gospodične monike, postoj, ozri se, kam zahajaš, tu je rampa, tu so objekti in poslopja, tu je osrednja zgradba s štirimi trakti, osmimi rampami, dvaintridesetimi vrati. Tu vmes nosi veter žaganje in opilke, šofer. Zdaj že hodijo po rampah kupci na debelo in nabavljajo bodočo žico za svoje svetove. Komi vlačí ter iztika tramove in telegrafske drogove iz svojih oči, žamanja iz tujega očesa ne. Stalin stoji malo desno za pultom in vztraja, da noče odrezati nekaj malega stekla za kupca na drobno. Zunaj je zima in mraz, dobri mraz z vzhoda. Kmetje so prišli s hribov z vpregami po žeblje, lemeže in nitromonkal. Kupec na drobno na drobno stopica in stiska drobne pesti in benti. Davi je bil svet v neredu in črn, porazbil je bil vsa okna. Zakaj kupec je bil črni mož. (Sicer pa pogledjmo, kaj sam pravi o usodnem dogodku: ... rdeče obrobljeni hribi in suhljata suhljad posušenega drevjesja, je to bolezen, je to resnica, je to globočina pesniške duše, je to sploh kako tujstvo, dištanca, prihod iz tujih vam osvetij, kaj? Le kaj je zdaj z mojim življenjem, ko je polovica sreče, polovica je kar naprej prepadov in brezdanj, ali so le časi? **Razbil sem hiško** — podčrtal M. Š. — in premišljeval, če si človek kljub vsemu pač le ne bi pognal kroglice v glavo, da je totalnost kljub vsemu popolno nerazumevanje ali pa zloba in hinavstvo in grdo ...) Potem je bil dobri mraz z vzhoda in drobni kristaliinja v njegovi hiški, stoječi v hribih. Mraz, dober kdaj, a danes ne. Težko je živeti v hiši z razbitimi okni. Tam za pultom je stal stalin in ledene iskrice so mu krasile moški kras na obrazu, njegovo oko je zrlo trdo in pravično in ni se vdalo črnemu možu. Nareži mi stekla, je še silil črni mož. A stalin na to, kakor zna pač samo on: njet. Drobni kupec črni mož: zakaj pa ne? takoj mi boste narezali stekla, saj ste vi zaradi nas, ne mi zaradi vas. Stalin: njet. Črni mož: saj, zato pa je tako v tej državi, ker se tako dela in sploh tako je, tako ne bo nikoli boljše. In se zateka med kmete po oporo in pomoč. Stalin se smehlja. Kmetje se zdaj že spogledujejo in stopijo okoli črnega moža in ga primejo v primež kot bukov precep in ga zalučajo med tople konje, vpijoč: ali ne vidiš, prekleta duša hudičeva, da stalin zdaj za nas dela in da nima časa za tvoje šajbce, če so ti živci popustili in si šel in si jih sesul. Šoferji so stali v tesnem krogu in kvantali in hukali debelo sapo v dlani in najbližji je počepnil, da je videl pod konja in je povedal take stvari, ki bi jih bil moral vedeti že poprej: kaj pa, matkurba, bezaš v stalina, saj tudi mi čakamo, da pridemo na vrsto, prvi so kmetje, drugi smo mi, ti bi bil pa tukaj šele tretji, pa misliš, da bi moral stalin kar pred tabo zaplesati, oj kako zelo se

motiš v svojem življenju. Črni mož je gledal v konjske trebuhe, dokler se ni zbal, da ga konji poščijo, in je zlezel na plano in na rampo in je vpil pri odprtih vratih: tako torej, je že prav! če mi ti nočeš odrezati šip, grem pa v mesto, tam mi jih bodo še radi. Stalin si je zataknil tintni svinčnik za uho in se je naslonil z jakimi podlahtmi na pult in je gledal srdito. Ah, je rekel, tako, takšen si torej, da mi boš zdaj grozil, ti svinjka brezobrazna, tak si, ali ne? Malo se je spet nasmehnil naokrog in po temnejših kotovih tega enega od traktov osrednjega poslopja magacina, že so jeli prihajati iz teme, zdaj šele se je videlo, koliko jih je, ko so kar gomazeli odpovsod — komiji. Moška rama je možato udarila ob ramo in velika, široka četa komijev je trdo stopila do črnega moža in ga prvič v življenju resno nabila po riti. In tako šele je črni mož spoznal, da je nekaj posebnega v tem okolju. Vsi so ga sovražili, je namreč čutil. Toda on ni sovražil nikogar, samo stalina ni več maral. Po riti nabit je spoznal, da ima le sam vrlino, da lahko namesto vseh ljudi čuti vse tisto, česar ti kmetje in drugi navadni ljudje ne znajo, ker ne morejo čutiti. (Da se jim godi svetovno zgodovinska krivica.) In da mora ljudem to tudi dopovedovati vsevdij. In je venomer govoril: narezal mi boš stekla za mojo majhno hišico, ali pa grem v mesto in tam dobim stekla, ker tam mi ga še radi dajo. Stalin pa je trgoval rajši s kmeti velike posle in samo včasih se je nasmehnil in zakrohotal in rekel globoko: nu požalstja, vot tam intelektualnije gorodi patjomkina. Včasih so vtem prikorakale mimo čete komijev in so vsakekrati bolj trdo natepavale po tazadni od črnega moža. Zdaj so že vprege govorile: ali ta zgaga ne bo nikoli razumel, da mi čakamo pred mlinom tri dni, če pridemo šele tretjega dne. Tako sta se drobni kupec in stalin vse manj ljubila in samo mnogemu času, ki je od tedaj pretekel, in pa mnogim srečnim naključjem se imamo zahvaliti, da se črni mož danes le še poredko začne pričkati s stalinom, naj mu nareže kaj stekla in podobno. Bilo je pa takole: Ko je črni mož le uvidel, da na rampah med poslopji magacina ni njegovo mesto, ko je spoznal, da ljudje, ki tod hodijo po opravkih nimajo ušesa za njegova gledišča kar pravico tiče, se je odpravil v hribe, da tam preudari v miru in daleč od vsega drugega, kaj mu je zdaj storiti in še to: kam sodi, kje bo stal do svoje smrti. Res je bila poslej njegova kočja kar brez očrepka stekla. Sneg je zamedel pota, noči so ječale v mrazu, črni mož je nataknil smuči in se spustil v dolino do prvih hiš. Tam si je izprosil nekaj desak in še manj naloženega papirja, da je zadelal luknje v stenah in je bilo bolje kakor nič, predvsem je bilo v hiši malo manj sveže in malo bolj zatohlo. Še celo pa je postalo notri prijetno, ko je s suhljadjo in poleni zakuril v stari peči. Kakor pa peči že od nekdaj nihče ni kuril, je bila vsa lena in na samem začetku je celo kazalo, da ni več vajena goreti in je samo škripala in v dimniku je tožilo: sem stara zelena peč, kuriti ne znam več, sem stara mrtva pečka, ki živeti več ne zna. Črni mož: si nov zelen cilinder, jaz tvoj bom zdaj zdravnik, reakcija bo kemična po tekla. Peč je bridko zajokala roso hišne vlage niz gladko zunanjo pločevino, buhnila je dim v hišo, na vratca je potrkalo. Črni mož odškrne debela vratca iz litega železa, na njih se loči ornament za nižje ume. Zdaj bušne še gostejši dimnat steber iz peči, železo naposled zardi, dim se razkadi, bela žena pa sredi izbe stoji. Kako je vendar lepa! Nohti na prstih njenih nog so beli kot iridij, dolge tenke noge so tako bele, da so že kar modre, njeno kamnito pod-



prsje, ledeno trde prsi z vijoličastimi konicami, modrikaste roke, razširjene v objem k črnemu možu, sloki vrat je kot prozoren, da se pod svileno kožo vidi rožnati goltanec s kot proseno zrno drobnim zametkom adamovega jabolka, bela žena kot beli srež prek rek v daljni sibiriji. Prišla sem, je rekla bela žena kratko in sta se ljubila neskončno, ker: bela žena je med ženami prav tisto, kar črni mož med možovi. In: šele ko je bil črni mož dovolj črn in bela žena dovolj bela, sta se mogla in znala spoznati. Mi vsi pa vemo, kako silna in burna je bila tudi naša ljubezen v zamedenih kočicah daleč v hribih, zunaj mraz in veter, notri topla peč in zamaknjeni večeri, pravljična jutra, kakšne nebeške ljubezni smo znali mi vsi imeti! Vroči utrinek ljubezni v gorah je življenje v malem z vsem, kar je lastno nekemu življenju: tudi s krizami. Tako je črni mož nekoč rekel: boljša si, kot vse mesene in barvite punčare. Na to se bela žena nepričakovano besno razsrdi in reče: umazan človek si, grdo govoriš o mesu, ker ti moje ni dovolj zdaj grem, ti pa boš trpel hude muke, in ko me boš našel, če me sploh najdeš, zakaj izpričal si zdaj, ko si na meso pomislil, da tvoja ljubezen do mene ni kaj sila prida, boš postavljen pred visoko preizkušnjo, ali jo boš zdržal? To rekši bela žena predre naoljeni papir v enem izmed oken in v momentu utone v beli noči, dasi je mesec prav to noč kot božjast lil svojo mrzlo svetlobo na pokrajino. Surova sapa se zažene v kočjo samotno, peč pozabi, kako greti, črni mož pozabi meso in stalina in celo mesnate deklina pisanih barv, ki so ga že dolg čas drastile v dimljah in mučile njegov sen kot zrno graha dično kraljično, da mu je bilo telo nenehno kot srt, voda v vrču obmiruje, krompir v kleti postaja sladak, bel, bel, bel je postajal črni mož. In prvič zatrpi. Topel veter je zavel, da je sleklo hribe, nastopilo je obdobje gozdnih požarov in dim iz daljnih dalj je sedal na krili ključ kot kuga, razpotegnjeni sivi oblaki (mož, jadrnica, pes, drevo, vse so znali narisati in izkiperiti oblaki), tu in tam dvojna porcija smetane na nebu, so bežali iz azijske na atlantiki kot slovan pred huni in populacijsko eksplozijo, iz globoke doline je jeknil pust, kače so prilezle iz zemlje, za njim ježi in februarske glive za prezimele želodce. Ali se spominjate, kako je lastnik gozdiča vpil na gobarje in jih izganjal, češ da je hosta njegova, ergo tudi gobe so moje, se še spominjate? Kdo je sejal gobe? Grobar? Gobe njemu ne pritičejo! Črni mož je čepel na pobočju in grčal, ko se ponoči ne sme vpiti od bolečin duha. (Kako se sam spominja tistega časa: Nisem mogel ubiti bele žene. Potem sem še in še enkrat razbil hiško svojo, bil sem blazen, krvav in docela z eno nogo nad breznom, videl sem bil v hribih izropano domačijo, otroški hranilnik mestne hranilnice je bil odprt kot konzerva in je bil odvržen v travo, zažgal sem suho pobočje, kamen mi je padel na nogo, zlezal sem skoz razbito okno in vzel mavčnega kristusa, po hiši je bilo posodje vse v črepinjah, razparani modroci, preluknjani kovčki, prevrnjene in zevajoče prazne omare, hlev je bil prazen, jasli in svisli so bile prazne, skedenj je bil pust, svinjak čist. Kako sem se izgubljal po hostah. Enkrat je sredi noči ponorela živad izza brezlistnega grmovja, zdelo se je samo tako, ko da švigajo okoli mene bele lise, bele miši, bele podgane, beli kiti, neka druga domačija, kako je pes lajal, lajal sep ej okak, inžibl v lituč ej em ok, to je samo depresija, izlet časa zdaj tone, o da bi bili vsi ljubimci mrtvi, da bi bil tu samo le jaz, blazen kot mrtvi ljubimec. So bile lise volkovi? Intenziteta pada, to je gotovo, pesmi ne napišeš, da vmes malo počiješ. Saj mi

ni hudo po časih bele žene, hudo mi je le, da so bili ti časi tako kratko, vse je šlo v dneh, urah, trenutkih. Kaj bi storil? Se dal skopiti, odrezati si moda? Vse je živalsko, zakaj se trpljenja ne otresti po živalsko! Odrezati nam jajca. Pustiti samo to meseno cevčico za scati. Ali pa spet čakati, da splavam na vrh, da bom spet jaz žrl sonce? Pokažem ljubezen, ko spet najdem belo ženo, na najbolj surov način, močno in telesno, naj joče, ko bo presunjena od norega plesa.) (In na samem koncu prve sape: Zdajci tuljenje tovarniških siren v dolini. Jedki zvok kipi k robu, tu pri meni na vrhu najvišjega hriba je. Zdaj bo prekipelo. To vse ni res. Rad bi, da bi bila tretja svetovna vojna.) Na koncu tega poglavja, enega od poglavij, ki pripovedujejo pot črnega moža, bi bilo povedati še to, da je črni mož nekoč zavpil: podirati ni težko.

## Bela žena

Visoka okna v tuji hiši so krvavo blesketala direktne obločnice, tam je črni mož ugledal beli obraz bele žene. Makadamsko stopnišče, utrjeno z odpadnim urinom papirnic, strojarn in črevarn je potekalo v hišo skoz izbočena vratca, bočila se je nad njimi za simbol hiši indokitajska lakirana raca (polnjena s sladko kislimi raki), prebodena z nožem, nataknjena na vilice, in spodaj je bil receptor, stopnišče je prezrlo zidove in stropove, saj se je zaganjalo prek teh v igri kot stonoga, nožice s kaveljci so prijele podplate črnega moža trepetavo in ponesle so ga gor k vratom ob vseh drugih vratih s pari čevljev, dvema, tremi, premnogimi pari čevljesja na pragih, čistilci so se sklanjali, sobarice so se sklanjale še pred njimi in tedaj se je videlo, da sobarice razen gole zadnjice in kosmate prednjice, ki se je vanje dalo videti odzadaj, na sebi niso imele nič. Halje so letele in plahutale čez gola ledja, jetra so utripala v boleznih, čistilci so držali v rokah ostre krtače in jih vihteli prek umazanih čevljev med tistimi vrati. Krtače so bile do zadnje vse predstavnice poslednje generacije krtač, zasnovane v centralnem načrtovalnem laboratoriju megalopolisa. Znanstvenik in znanstvenica delata v miniaturnem laboratoriju, povezana sta s centralo, ki zastavi idejo izvesti takim delavnicam, in teh je v megalopolisu nešteto. Najnovejšim krtačam ni potrebna pisana škatlica z loščilom, ki jo je treba z onim vzvodom pri strani odpreti, da se novcato loščilo motno in gladko-prijetno očesu in duši zasveti v vežo, stopnišče, balkon. Nove krtače same izbrizgnejo mazivo in loščilo ob udarcih sredi čiščenja. Prvi udarci so suhi, tako da se odstrani beli prah in rjavo blato s kože. Ko je usnje na suho pripravljeno, iz krtače samodejno brizgne nekaj šusov paste. Krtača tedaj bije prek čevlja neusmiljeno, le tu in tam si čistilec omane čelo in oblizne lepljive slane ustnice. Šele ko je ves obrok loščila zunaj krtače, se prične finesno delovanje. Krtača zdaj drči fino in namazano vse dotlej, dokler se čevljev ne zasveti in vsuje svetlobo v dolgo hotelsko vežo kot eksplozija, vse se vidi, vse se ve, vrata se odpirajo in tisočeri parov jutranjih dlani pobira čevlje, da jih vrača svojim gospodarjem v prekodnevno onečiščenje do drugega jutra, ko bo tvoje čevlje čistil bogve kateri čistilec; tako si služijo za življenje. Kot zakrknjen hudodelec: je z njimi tako, kot z zakrknjenimi dobrodenci. Je z njim, da v dani situaciji ne zna reagirati drugače, kot zakrknjeno. Kot publi, ki se je venomer kregal z ravnateljem tovarn. Kot črni mož, ki trdovratno verjame sanjam in ravna zakrknjeno



tako, kot da bi bile resnica; bolno. Težko bomo rekli, da zakrknjen hudodelec ni bolnik. Tako je s črnim možem. Črni mož stoji pred določenimi vrati v avli, drhti in dihati ne more, ker vse je prek njega in zunaj. Sanjalo se mu je (oh, bolet ga je trebuh, v hišici z razbitimi okni je bila hišna vlaga), da stoji v avli pred vrati hotelske sobe, vedel je, da za temi vrati zdaj živi bela žena, a vstopiti ni smel, ker bela žena je s tujimi ljudmi v zaključenem, reklo bi se, da so družbico vezale vezi njih skupnega poklica, krogu plesala najčudovitejši ples na zemlji, ki se imenuje zmajd. Zdaj je bil zunaj daleč v svetu hud dež, saj temu ne bomo rekli, da je deževalo, zakaj dež je naravnost nabijal, biti si moral tu pred vrati in gledati čistilce, videl si sobarice, čistilci so ti ponudili posla za kruh, sobarice so se ti priklanjale obračujoč zadek k tebi, črni mož pa je stegoval roke v vis in se lepil k zidu in hotel bi zlesti mogoče na strop, mogoče kot neizkušena kačica, ki je žejna padla v vodnjak. Notri pa so plesali z belo ženo ples, imenujoč se: zmjad. Videl je, kako tuji k. lezejo v njeno p., bil je zakrknjen hudodelec, bolet ga je trebuh, potil se je kot hudič. Izza vrat hotelske sobe, ki si jo je bila bela žena najela v trpljenje, kakršnemu se nobena žena ne more ogniti, so pridrli njeni kolegi, bog, kako so lepi, sami lepotci, noben ni bil črn, kot to črni mož — in lepotci so ga topli, zakompleksanega do konca živetja (kaj vse, vse je bilo črnemu možu fizično) — kaj pač, če bi bilo res vse (to že niso mogle biti sanje, vse je videl in čutil je, da ga lepotci tepejo po trebuhu) kaj pač, samo to je, da svinjsko (crknil je na tratniku) misli (globoko) da je dober le za f., da nič ni in nima, kaj pa bi bilo namreč tedaj, če bi bela žena našla (če jih že ni) nove in nove ponudbe; kajti tedaj bi bela žena prišla v luč, da črni mož celo za f., ni dober bogve kako sila. Šunka je visela na žici, vino v sodu. Vino v rjavordeči skledi. Sovražil je lepotce. Johnny regee, kapalinka, tyčke, spojka, u dva i dva, eščo nabivaet, armenija, tuji k. lezejo v njeno p., nazaj hočem, nazaj, preklicujem vse. Odpro se vrata, kot da se podira vedni sistem v galaksiji, človek se razkropi med prah in sile, ki so tu zato, da delajo silo, bela žena je svetla in lepa kot vatra, kot albinski jastreb, kakšno soskladje telesa in misli, ko pove črnemu možu le-to resnico: Ujameš kako živo sliko; če hočeš videti, kaj je bilo pred enim letom, moraš ujeti eno svetlobno leto in pogledati svetlobo, ki pravkar prihaja. Vidiš sebe, kako si greš nasproti. Ali je tedaj srečanje možno? Tisto je samo svetloba, slika, na njej ti ne boš nič spremenil. Zanimivo pa, da si s tem, ko si tekel ujeti davno sliko z nadsvetlobno hitrostjo, skočil v prihodnost; sam imaš in lastuješ v telesu le sedanjost, ki je samo le tvoja in nikogar drugega. Tako se je na različne načine že tisočkrat videlo, da vsak atom nosi svoj čas v sebi in s sabo. Tako mogoče v preteklosti sploh ni časa. Razlika med naprej in nazaj je v tem, da tvoj **sedaj** v preteklosti ne more biti fizično prisoten, v prihodnosti pa da, ampak dokončno, ker prihodnost prične takoj veljati za tvoj **sedaj**, **nazaj** pa fizično ne moreš več, marveč si moreš le slike hoditi ogledovati. Težko me ujameš, kajti jaz se sprehajam po času — tebi se dati in prepustiti, to bi bilo živeti eno življenje in nič več. In zdaj kar idi nazaj ali naprej, kakor te je volja. Ker si me onikrat izdal, se mi gnusiš še tudi danes in tukaj daleč. Črni mož nima spomina, da je bela žena onikrat rekla... boš postavljen pred visoko preizkušnjo. Ali jo boš izdržal? Morda zategadelj leže tema na um njegov. Pravi: Kako sem si vedno domišljjal, da jaz

na noben način ne morem v kom, ki mi je, ali mi je bil, blizu, zbudati odpora, predvsem telesnega, tvarnega. Zdaj mi je vseeno. In to je črni mož tudi kar brez mnovega čakanja izkoristil v svoj prid, da je pričel natolcevat takole: Gledal sem širo polje, opuščene njive. Spomini so šli mimo brzeče, saj to je bilo vendar polje, tisto isto polje, ki sem čezenj zrl kot dete, da se komaj še spominjam in je to tudi moj najoddaljenejši spomin, moja prva zavest. Videl žico, vojašnico, turm s peterokrako rdeče lakirano zvezdo, klobuk, velikan je zdrsel mimo, videl sem zajce in jerebice, kako je oče lučal kamenje vanje, videl sem gospoda zormana, videl sem letalo, ki je delalo lupinge nad širo poljano, svet je bil odprt, vprašanja so bila odgovori, četice kmetov so delale poljedelstvo, radioaparati so pripovedovali poročila, gorela je hiša kot vodna trajna, kot strela, o beli oblaki, o sonce, če sem rekel: sij močnejše! sijalo je močnejše, če sem rekel: sij še močnejše! sijalo je še močnejše, če sem rekel: sonce, ti si hladno, torej bodi hladno! bilo je hladno. Šel sem skoz rumene njive suhe pšenice, ki je burkala in objemala zrak, videl sem temno zelene hribe, svetlo modre hribe, bele hribe. Dvakrat sem na robu ajdne njive sedel na isto mravljišče — razbil sem vrata, razbil sem okna, razbil sem človeka. Bela žena se smeji in pravi: bo, da so mu štete ure. Smej se, kriči črni mož, saj ni tako vsakdanje, da stopim v stari čas, tako ne boš imela več kajsi priložnosti, niso pa mi štete ure. Nikoli se ne ubijem. Živel bom petsto let. Čeprav sem šibak in utrujen, bolezni me črtijo, telo je uničeno, čeprav buhtim v ognju: petsto tisoč let sem že star. Družčina bele žene je zmogla dovolj razigranosti, da je bil kar hitro k plesu povabljen tudi črni mož. Le kako pa ga je moralo to šele zdaj zaboleti: bela žena se je plesanja v zaprtem krogu nasitila in zdaj se ji je hotelo poplesati še malo z docela tujimi ljudmi.

## Zmjad

Iz dreka ne boš tako lahko naredil kruha. Prehodil boš marsikatero pot, zlezal na mnog hrib, spoznal spomin in izgnal božje iz revnega otroka, da ti uspe kaj takega. Tako se vse spreminja, tako se da reči, težko kako drugače. In kdo bo žival z lepo besedo odvrnil ljubezni, ko pride krompirju v kleti spomladi njegov čas, kako te bo zastopil, da gospodinji cima ni ljuba (da naj bo asket)? Kaj zdaj, smo pripravljeni? Da se soočimo z resnico? Stopimo v elitno dvorano opetovano in opetovano opevanega argentinskega hotela v megalopolisu; naj nas ne moti, da nekje daleč mogoče že poje jutranji petelin, ko je zemlja še temačna in polna prežanj po življenjih in nebo na vzhodu je že sramežljivo kot devica, naj nam ne spodrsne na gladkem kamnitem tlaku črnega in belega marmorja, pod luč izdajavskih žarometov, med težko obloženimi apostolskimi mizami, pod masivnimi carskimi lestenci, haremskimi preprogami na zidovih; bomo zardevali, ko nas ugledajo bajne lepoticke in se nam ostro (pa tudi milo, bojazljivo in vablivo) zazro v oči? Kdo bi zdaj mislil o lepem dnevu, ki bo jutri, da bo sijalo sonce! Kdo bi vzdihoval, kako nam življenje meži med prsti, da nas čaka neizbežni konec življenja! Vstopimo! Se bojimo, da se zmedemo pred imenitno družčino in zinemo neumnost, da jo kot nož zasavimo v tamošnje vzdušje, vse porušimo, da se ljudje spogledajo in nasmihejo? Pomirimo se! Nihče ne bo nas opazil, črnega moža tu notri ne poznajo. Toliko večji in imenitnejši



sloves pa vrši med ljudstvom o beli ženi. Plesišče, nekoliko nad kamnita tla dvignjeno gumno sredi dvorane, se je izpraznilo, plesavci in tudi oni, ki niso bili plesali, so se zbrali in natrli ob krog, da bi bolje videli, kaj se bo delalo. Nekaj mladih in prav postavnih mož je že stalo sredi gumna, mrmranje je potihnilo in nastala je tako zbrana tišina, da so pozvanjali le koraki bele žene in se čuli z odmevom težji čevlji njenega spremstva. Ob robu plesišča se je ustavilo tudi spremstvo in bela žena se je sama namerila proti čakajočim. Čul se je zdaj samo še tenak korak bele žene in z njim se je zlilo bilo src mož. In nedoločni glas, ki je prihajal iz nabrekanja in rasti njih penisov, topo butanje ob trebuhe, mlaskanje in čmokanje kožic prek sluzavih glav udov. Dvignili so si jo k obrazom z rokami vsi hkrati in jo vsemu ljudstvu na očeh umili z jeziki. Neki red je bil pri veljavi tako, da so se v oblizovanju določenih delov telesa, kot: pasov vratu tik nad ramama, bradavic sredi rožnatih krogov na oblinah prsi in še zlasti bližnjega okoliša zunanjih spolovil, vrstili moški pravično, eden za drugim, a tako, da je bil ves čas sleherni teh delov telesa zavzet. Lizniki so si le prepuščali ta ali oni del, kot je bilo po pravici, pri tem da si nihče ni smel v daljše lastovanje prilastiti tistega območja, na katerem je bila bela žena najbolj ranljiva v srčiko. Vse to je bil šele poziv, formalno vabilo na ples. Vso omotično so belo ženo postavili na noge in zaplesala je s prvim naključnim izbrancem, ki je bil tuj moški. Ples se je vršil na ta način, da je kavalir vtikal svoj penis v vagino bele žene, bela žena pa je kavalirja v tem pripuščala. Kadar ga je vtaknil posebno duhovito ali z veliko mero znanja, je plesavec požel aplavz. Ko je svojo umnost v plesu izkazal zadnji plesavec, je prišel na vrsto spet prvi, ki si je bil medtem ob prostem soliranju po plesišču že toliko opomogel, da je njegov penis znova otrdel in se dvignil, kot se temu reče. Ni bilo tako zelo kmalu dovolj plesanja beli ženi. Nazadnje so omagali vsi kavalirji in bela žena je bila tedaj prav na višku sladostrastja, krčevita sapa se je vila iz njenih prsi; pleši, pleši, črni mož. Črni mož se je iztrgal blodnjam, pri vratih ga niso mogli ustaviti in zadržati niti padalci v rdečih dresih s svojim jodlanjem, veliko ljudi je zapustilo plesišče in se usulo za črnim možem na stopnišče. Na strehi mu je bila napoti starejša gospa, prav gospa estera je bila, moral jo je takisto kot pozneje sebe (!) (klicaj postavil M. Š.), vreči čez rob, da je kriknila v globino. In še to samo: Ni pa veljala poslednja misel njegova, ko se je pokončal, beli ženi, najsi jo je ljubil visoko! Zmotno bi bilo misliti, da ima njegova poslednja misel kako posebno težo, zmotno misliti, da misel kot dejstvo, da ni veljala ravno beli ženi, meče senco na njegovo ljubav naspram njej. Ta misel: ali sinička črva, ki ga nese v gnezdo, medtem pa so ji paglavci mladičke zagnali za plot, kjer jih je snedla mačka, da se potem oblizuje in gleda rumeno okoli, ob tem spoznanju pojé sama? Takšna zmeda vlada v človeku, zmeda vlada življenju, zmedena mora biti slika, ki življenje riše po pravici.

## Dodatek

Prav dosti več se tudi danes ne ve o črnem možu. Pa ne samo to, da se dosti več ne ve, še nekaj je. Zapisovalec poti črnega moža — in prav to je tisto — je namreč take narave, da premnogokrat rad pritegne tožbi nekega pisatelja, s kakršno končuje enega svojih romanov: »Za vsakih 16 strani pisanja sem porabil dva meseca časa,

polnega intenzivnega in tudi težaškega dela — in za takšna dva meseca, ki sta se na koncu pokazala kot 16 strani pisanja, sem dobil v denarju plačanega 80.000 starih dinarjev.« Tako tudi tukajšnjemu zapisovalcu hodijo po glavi misli o lažnejšem življenju s prijetnejšim kruhom. Kaj lahko je napisati izmišljeno štorijo, ki kar bezlja spod peresa, pa še zabava se ob takšnem pisanju pisatelj — takisto ko bravec, če ne še bolj. Pisati neko življenje od črke do črke, biti dva in več mesecev dan za dnem v prehudi napetosti in odgovornosti, ki jo nalaga pravičnost in zdrava poštenost, to pa je martrništvo. Je pa tukajšnji zapisnikar žal tudi takšnega značaja, da se nikoli ne zna dokončno čemu odpovedati, še celo pa se do zdaj kljub stotim zaobljubam ni znal odpovedati martrništvu. Bilo je meseca julija leta tisočdevetstodvainsedemdeset, ko se je že spet enkrat odločil, da se zdaj dokončno poloti lažjega dela, ko mu pride v roke star dokument, morda celo najstarejše poglavje o črnem možu. Dokument nejasno sliko življenja črnega moža v marsičem izostri. Medtem pa je bilo dotedanje urejeno gradivo o črnem možu že v tiskarni. Zdaj pa le sami presodite, koliko dodatnega truda za ništrc si je naprtil zapisnikar, ko je začel letati okrog in po tiskarnah, da je končno le uredil stvar tako, da je važni dokument vendarle izšel obenem z drugim gradivom kot »dodatek« celoti. Nujno s tem seveda trpi literarna forma dela, a naš zapisnikar je že tak, da mu več pomeni bistvo, kot videz. Nepojmljivo naključje je hotelo, da je črnega moža nekoč bežno srečal mlad pisatelj, danes že priznan in širom slaven, ki je to srečanje opisal. Škoda le, da ni moč objaviti faksimila zapisa — iz literatove pisave bi znal malone vsakdo razbrati, kako usoden vtis je srečanje napravilo na brezupnega pisateljskega začetnika. Prav brez slabe vesti smo lahko mnenja, da današnji slavljeni pisatelj svoj blesek dolguje temu usodnemu srečanju.

Takole je spisal:

Vragi, danes je nov dan, danes vam obračam hrbet. Ne bom več vaš tiran — to sem bil, kaj bi skrival — ne bom več vaš pobratim, tudi tega ne skrivam, ne bom več vaš posinovljenec, in — zapomnite si, hudiči — ne bom več vaš suženj. Nikogar suženj ne bom več, in najmanj tvoj, hudič.

Spet so nihajna vrata zapela zing zang klik klak in iz noči je stopil v gostilno mož majhne postave in srepih oči.

»Kdo se boji črnega moža?« je zavpil.

Ne, jaz že ne. Jaz sem korenjak, in udaril ga bom po gobcu, če pride sem.

Kdo se boji črnega moža, poje in hodi od mize do mize, od stola do stola.

Vsi se ga boje, tečejo domov k mami, v dlani se skrivajo.

»Kdo se boji črnega moža!«

»Nobeden!« zavzijem nazaj, kajti videl sem, da stvar postaja neumna burka.

Mali mož plane nadme, z nežnimi pestmi me bije po glavi, udriha in tolče do slednje moči, ko se brez življenja sesuje na tla in umre. Umrl je črni mož, pa kaj mi mar. Imam železno glavo, strup v nji, ubijem vse, kar se me dotakne. Črni mož je mrtev, vsi rajajo okrog njegovega belega, čistega kadavrca, le nekdo kleči pri njem in toži:

»Ni še mrtev, ni še mrtev, moj črni, moj veliki, lepi mož živi! O moj mož! Ni umrl, ni umrl, on živi! O moj mož! Zmagala sva, moj čisti, lepi, črni mož! O moj mož, ki sem tvoje dete...«



Poznam te krike: to je agonija male belkaste pošasti, ki zna tako čudovito ljubiti ali sovražiti, ki je utelešena Čistost.

»O moj čisti črni mož, če si res mrtev, pridem k tebi...«

Belkasta pošast razklene gole čeljusti, temna luknja zeva v luč. Z obrazom pade k tlom. Brizgne svetla kri, ki omoči blede obraz črnega moža. Obraz se zgane, oči odpro, telo se dvigne, črni mož živi.

Množica popiva, raja, veseli se, jaz pa **doli** sedim na straniščni školjki, obraz zakopljem v dlani in jočem brez solze. Kajti srečen sem.